

Gabriel Aresti Poetaren Heriotza Orduan

*Lur honetan
ehortziko naute.
Ohore hau ez dautate ukatuko.
Gizonek.*

Behin holako bertso librean mintzatu zen euskal poeta hil zaigu, berrogeta bi urte bete baino lehen.

Aresti, denen gainez edo zer baino lehen, poeta handi bat zen, mundu hobeago baten alde sufritzen zuena. Eta trantze honetan, adiskidearen dolumenez, poetaren hitzez esan nezake: «Neure dolorea bularraren lezean».

Bilbon jaioa, 1933ko urriaren 14an. Hamasei urtekin hasi zen euskaraz ikasten eta hogetabat zituanerako hasi zen euskaraz idazten Guatemalako «Euzko-gogoa» aldizkarian. Ogibidez Profesor Mercantil zen, eta 1957an Euskaltzaindiko laguntzaile izendatua izan zen. EGAN, Euskera, Olerti, Zeruko eta Anaitasuna aldizkarietan idatzi izan zuen euskaraz.

Maldan behera (1960), *Harri eta Herri* (1964), *Euskal Harria* (1967) eta *Harrizko herri hau* (1970) poesia liburuen egilea, eta *Lau Teatro Arestiar* izeneko liburuan, Lur editorialak R. Saizarbitoriaren hitzaurrez 1973an argitaratutakoan, biltzen dira 1961etin 1964ra idatzi zituen antzerkiak, eta hauez gainera 1969an *Beste mundukoak eta zoro bat*. Beste lan berezi batzuk ere baditu: *Malgizon-en abendurismoa* (1972) izeneko kontaerak; *Mundu-munduan* (1965) erdi antzerki erdi nobela; *Hiztegi tipia* (1973), A-tik D-ra arteko hiztegia; eta bere azterketa lanik berezianak; «Flexiones verbales empleadas por Leizarraga de Briscous» eta «Léxico empleado por Leizarraga de Bricous» lanak «Fontes Linguae Vasconum»en 11 eta 13 zenbakietan (1972-1973).

Beste honako lan hauek itzuli zituen euskarara: B. Brecht-en *Xixtima zoriontsu bat*; T. Meabe-ren *Hamalau alegia*; F. Marcos da Portelaren *Nekazariaren dotrina*; eta Nazim Hikmet-en *Lau gartzelak*.

Gainera, Kriselu argitaldarien sortzailea eta egun argitaldari berri honen zuzendarietako bat.

Euskal poesia berriaren eragilerik handiena, batez ere *Harri eta Herri* liburuko bertso libre eta sozial gaietatik hasita. Antzerkian ere, era berritzearen alde ahaleginak egin zituenetako bat. Jaso zituen saririk

aipagarrienak poesian «Loramendi» izenekoak 1959, «Orixe» 1963, «Lizardi» 1966 eta J. M. Iparragirre» 1968; antzerkian «T. Alzaga» 1961.

Lanok ikusi besterik ez dugu langile borrokatua zela igartzeko. Baina denez gainez, esan dugunez, poeta handi bat. Konformagaitza. Nekatuta euskararekin jabetu zenez, gure herkideok ardura gehiagoz bide bere har zezaten ahalegintzen zena. Hizkuntza, herria, eta batez ere langileria zituen maite eta beregatik edo beren alde sufritzen zuena kantatzen zuen erarik errazenean adiaraziz:

*Gauza zelaiak,
errezak
edonork konprenitzekoak,*

Eta ere honen bidez sentiaraziko zituen bazterrak, eta poeta berriak sortuko ziren hor-hemen gure hizkuntza zaharrari gogoia berritzeko.

*Kantabriako itsasoaren kostaldera joan nintzen,
eta izaroren aurrean negarrez,
nire poemaren urrezko orriak
entregatu nizkien
entregatu nizkien
uhineri,
hobe baita itorik hil,
goseak baino.*

Mundu hontako gehienak bezala, lasai bizi zezakean, ezerekin arduratu gabe; baina ezin, justiziazko mundu hobe baten egarriak zeraman eta «...mundu honetan isuri den odolaren espilu» nahi zuen izan. Inoiz, poetak, holako galdeak egiten zizkion bere buruari:

*Zergatik metitu ote naiz
halako enplego txar batean?
Zergatik sartu ote nituen
sudurrak
hain kirats txarreko
zer-egin honetan?
Baina zergatik?
Ez nintzen ni ederki bizi
Bilboko hirian,
gatzelaniaz,
hispanidadean?
Baina ez.
Nire leinuaren ezagugarria da.*

Poetak, emaztea eta hiru alaba uzten ditu, bere sufrimenduzko poesian maiz presente aurkituko ditugunak. Bere azken poema liburua bertso batean hara nola azaltzen zituen herrienganako maitasun etsipendua eta familiaganako lotura:

*Inor ez da profeta
bere mendea.
Berriz etorri naiz
pentsamendura,
eta andre alabarik ez banu,
pozik
hilen
nintzake,
ene esanak kontsidera litzan
euskal herriak.*

Poetaren bertso asko eta asko kanta bihurtu dira gaurko gazteen ahoetan. Eta, une hoietan, hemendik aurrera, errusinola bezala ari diren kantariok ez dezatela atertu bere hitzak, zeren gogoko izanen zuen hotsa:

*Errusinolaren kantuak
nire arima
bakez
betetzen du.*

Azkenean, urte bete baino geiagoan sufritu behar izan duen eritasunaren ondotik, betiko bakea aurkitu du.

*Hiltzeko edo ez hiltzeko
beti geratzen baitzaio
gizonari
esperantzaren
bat.*

Esanaz bukatzen zuen bere azken poema liburua, *Harrizko herri hau*. Bere penak, gogoz nahi zuen bakea aurkituko dute heriotzaren barruan. Bego atsedenean.

JUAN SAN MARTIN

Eibar, 1975-VI-6.